

Öğretmenlerin Bakış Açısıyla Eğitim–Öğretim Sorunları (Ünye İlçesi Örneği)

*¹Halil Taş and ²Muhammet Baki Minaz
*¹Milli Eğitim Bakanlığı, Teftiş Kurulu, Ankara, Türkiye
²Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Siirt, Türkiye

Öz

Bu araştırmada öğretmenlerin bakış açısıyla eğitim öğretim sorunlarını belirlemek amaçlandığından betimsel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018–2019 öğretim yılında Ordu ili Ünye ilçesinde görev yapan çeşitli branşlardan 40'ı kadın 61'i erkek olmak üzere toplam 101 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırmada toplanan nitel veriler tümevarımcı içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Ayrıca elde edilen veriler analiz edilirken ve bulgular raporlanırken nicelleştirme (sayısallaştırma) yoluna gidilmiştir. Elde edilen bulgular öğretmen, okul, öğrenci, veli ve yönetim olarak temalandırılmıştır. Araştırma sonuçlarından, öğretmenlerin öğretmenden, okuldan, öğrenciden, veliden ve yönetimden kaynaklanan birçok sorun yaşadıkları, bu sorunların bir kısmının kökleşmiş, bir kısmının ise geçici ya da yerel nitelikte olduğu; çözülemeyen bazı sorunların ise zamanla başka sorunların oluşmasına ve sorunların kronik hale gelmesine neden olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak eğitim-öğretim sürecini sekteye uğratan sorunların yetkililerce çözüm odaklı yaklaşımlarla giderilmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim Sorunları, Öğretim Sorunları, Öğretmen

Problems of Education and Teaching Through Teachers' Perspectives (The Case of Unye District)

Abstract

In this research, descriptive research approach is used because it is aimed to determine the problems of education in terms of teachers' perspective. The study group of the study consisted of 101 teachers, of whom 61 were female and 40 were male, working in Unye district of Ordu province in the academic year of 2018-2019. The study group was determined by means of easy-to-reach sampling from purposeful sampling methods. In the study, open-ended questions were used as data collection tools. Qualitative data collected in this study were analyzed by inductive content analysis method. In addition, while analyzing the data obtained and reporting the results, quantification (digitization) was made. The findings were discussed as teachers, schools, students, parents and management. According to the results of the research, teachers experienced many problems due to the teacher, school, student, parent and management, some of these problems were deeply rooted, some were temporary or local. It is understood that some problems that cannot be solved cause problems in time and cause problems to become chronic. As a result, the problems that disrupt the educational process should be solved by the authorities with solution-oriented approaches.

Key words: Educational Problems, Teaching Problems, Teacher

* Sorumlu yazar: Adres: Milli Eğitim Bakanlığı, Teftiş Kurulu, Ankara/TÜRKİYE
e-mail: egitimci1@hotmail.com, Telefon: 0505 3126323, doi: 10.33793/acperpro.02.01.3

1. Giriş

Türk Eğitim Sistemi, yaklaşık 18 milyon öğrencisi ve 1 milyonun üzerinde öğretmeni olan çok büyük bir sistemdir [1]. Bu sistemin geliştirilmesi, güncellenmesi, noksanlıklarının giderilmesi, hatalarının düzeltilmesi amacıyla çeşitli girişimlerde bulunulsa da bazı sorunların hala devam ettiği söylenebilir. Sistemin katı merkezîyetçi yapılanması, eğitim yöneticiliğinin meslek haline getirilememiş olması, oturmuş bir öğretmen yetiştirme sisteminin olmaması, eğitime erişimde eşitsizliklerin yaşanması, mesleki ve teknik eğitim gibi alanlarda iyileştirmelerin yapılamamış olması varlığını devam ettiren sorunlardan bazılarıdır [2]. Bakanlıkta sürekli tekrarlanan işler, sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, ikili öğretimin ve birleştirilmiş sınıf uygulamasının devam etmesi, öğretmen yetiştirmede ve istihdamında arz-talep dengesinin istenen düzeyde kurulamaması, bazı bölgelerde yaşanan hızlı öğretmen değişimi, eğitim planlamalarının uzun dönemli yapılmaması, eğitime erişimde istenilen düzeye ulaşılamaması ve okullarda sunulan eğitim hizmetlerinin niteliğinin aynı düzeyde olmaması Türk Eğitim Sistemi'nin sorun alanlarını oluşturmaktadır [3].

Öğrencilerinde öğrenmeye ve keşfetmeye yönelik ilgi ve istek uyandıran, onlara bilgiye ulaşmanın yol ve yöntemlerini gösteren ve edindikleri bilgileri nasıl kullanacaklarını öğreten kişi olan öğretmen toplumu okuyan, biçimlendiren, yönlendiren ve kitleleri harekete geçiren önemli aktörlerdendir [4]. Öğretmenler, sadece görev yaptıkları okullarda ve sadece öğrencileriyle değil, okul dışında velilerle ve toplumun diğer kesimleriyle de yakın ilişki içinde olan kişilerdir. Dolayısıyla öğretmenin hizmet verdiği bölge ve toplumun kültürel yapısı, öğretmenden beklentileri de değiştirebilmektedir. Öğretmen üzerinde taşıdığı bu sorumlulukları sorunsuz biçimde yerine getirmesi başta okul yöneticileri ve ebeveynler olmak üzere diğer eğitim paydaşlarından destek görmesine bağlı olduğu düşünülmektedir [5]. Dolayısıyla öğretmenin eğitim sürecinde verimliliğinin artması ve performansının üst düzeye çıkması, eğitim bileşenlerinin sorunsuz uyumuna ve işlemesine bağlıdır.

Öğretmenlerin mesleki hayatlarında karşılaştıkları bazı olumsuz durumlar mesleklerinin icrasını güçleştirmektedir. İlgili alanyazında bu sorunlar; okulun fiziki yapısı, çevrenin koşulları, sınıf yönetimi, öğrencilerin eğitim öğretime hazırbulunuşluk düzeyleri, paydaşlarla ve çevreyle ilişkiler, öğretmenlik mesleğinin toplum içindeki itibarını kaybetmesi, ilgili makamların öğretmen sorunlarına duysuz kalması, görev yapılan yerdeki halkın ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı, öğretmene yönelik politikaların tutarsızlığı, öğretmen üzerindeki veli ve toplum baskısı, öğretmenin gösterdiği gayretin veli ve toplum tarafından yeterince desteklenmemesi ve takdir edilmemesi, birleştirilmiş sınıflı okullarda yöneticilik ve öğreticilik görevi vb. olarak yer almaktadır [6-7]. Yılmaz ve Altinkurt tarafından yapılan çalışmada, merkezi sınavlar, kalabalık mevcutlu sınıflar, ezberci eğitim anlayışı, donanım ve fiziki yapı eksikliği, öğretmenlerin nitelik eksikliği, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, siyasi ayırım ve kayırmalar, öğretmen atama sisteminin düzensizliği, mali yoksunluk Türk Milli Eğitiminin Sistemi'nin başlıca sorunları olarak belirlenmiştir [8]. Öğretmenlerin etkililiğini ve verimliliğini düşüren bu olumsuz durumlarla öğretmenlerin baş edebilmesi ve sorunları eğitim paydaşlarıyla birlikte işbirliğiyle çözebilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu olumsuz durumların aşılabilmesi, sorunların büyümesine ve eğitim sisteminin yapısının bozulmasına neden olabileceği öngörülmektedir.

Eğitiminin kalitesinin yükseltilebilmesi ve eğitimde belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için Türk Eğitim Sistemi'nin temel sorunlarının açıkça ortaya konması ve tartışılması çok önemlidir. Eğitim öğretimin etkililiğinin ve başarısının, bir anlamda eğitim sisteminin odağında görülen öğretmenlerin sorunlarının çözümüne bağlı olduğu söylenebilir. Bu araştırmada, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yaşadıkları sorunları tanımlamak,

sorunların çözümüne ilişkin yetkililerde farkındalık yaratmak ve eğitim-öğretim sürecinin niteliğinin artırılmasına hizmet etmek amaçlanmaktadır. Öğretmenlerin mesleki yaşantılarında karşılaştıkları olumsuz durumları belirlemek, yaşadıkları sorunları incelemek ve sorunların çözümüne ilişkin farkındalık oluşturmak var olan sorunların çözümü açısından önemli bir aşamadır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmanın alanyazına katkı sağlamakla birlikte, öğretmen ve öğretmen adaylarının görev yaparken karşılaşılabilecekleri sorunlara ilişkin önceden bilgi sahibi olmaları noktasında yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada öğretmenlerin bakış açısıyla eğitim öğretim sorunlarının betimlemek amaçlandığından “betimsel araştırma” yaklaşımı benimsenmiştir. Betimsel araştırma, var olan bir olay/olguyu nicel veya nitel yönden betimleyen araştırma türüdür [9].

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018 – 2019 öğretim yılında Ordu ili Ünye ilçesinde görev yapan çeşitli branşlardan 40’ı kadın 61’i erkek olmak üzere toplam 101 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin 79’u ilçe merkezindeki okullarda 22’si ise köydeki okullarda çalışmakta olup, bu öğretmenlerin 46’sı ilköğretimde, 24’ü ortaokulda, 31’i ise lisede görev yapmaktadır. Ülkemizin sosyal, kültürel, iktisadi ve eğitimsel yapısı dikkate alındığında, Ünye ilçesinin Türkiye’deki birçok ilçeyle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu bakımdan Ünye ilçesinin başta Karadeniz Bölgesi olmak üzere, Türkiye geninde yaşanan eğitim-öğretim sorunlarını görebilme noktasında ipuçları sağlayabileceği düşünülmektedir. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, araştırmacılar tarafından çalışmalarına uygunluk durumu, kolay ve hızlı veri sağlama durumu dikkate alınarak tercih edilmekte ise de kritik durumlar hakkında önemli bilgilerin ortaya çıkmasını da sağlayabilir [10].

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Açık uçlu anket formu, katılımcılardan yazılı olarak görüşlerinin alınmasında kullanılmaktadır [11]. Açık uçlu sorulardan oluşan anket formunun geliştirilmesi sürecinde alan uzmanı 2 öğretim üyesinden, farklı branşlardan 6 öğretmen ile 3 okul müdüründen görüş alınmıştır. Anket, araştırmaya katılan öğretmenlerin öngördükleri, deneyimledikleri veya yaşadıkları eğitim-öğretim sorunlarını maddeler halinde listelebildikleri şekilde oluşturulmuştur. Katılımcıların anket formunu doldurmaları 10-15 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan nitel veriler tümevarımcı içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Tümevarımcı analiz yaklaşımıyla öğretmenlerden elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlendikten sonra verilerin kodlamasına geçilmiştir. Elde edilen verilerin anlamlı parçalara ayrılmasının ve veri birimlerine (cümlelere) dönüştürülmesinin ardından veriler taslak kategoriler ve temalar şeklinde organize edilmiştir. Ayrıca elde edilen veriler analiz edilirken ve bulgular raporlanırken nicelleştirme (sayısallaştırma) yoluna gidilmiştir. Nitel verinin nicelleştirilmesi; görüşme, gözlem ya da doküman incelemesi yoluyla elde edilen yazılı verinin, belli süreçlerden geçirilerek sayılara ya da rakamlara dökülmesidir [12].

2.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Bu araştırmanın geçerliğini ve güvenirliliğini artırmak için uzman görüşünün alınması, veri analiz sürecinin açıklanması, nitel verilerinin sayısallaştırılması, çalışma grubunun nasıl

seçildiğinin açıklanması, verilerin tutarlı bir şekilde yansıtılması gibi stratejiler izlenmiştir. Formlardan elde edilen veriler öncelikle bilgisayar ortamına aktarılarak verilere ilişkin kodlar oluşturulmuş; daha sonra, oluşturulmuş olan kodlar bir araya getirilerek, araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalar belirlenmiştir. Araştırmada çoklu kodlayıcı güvenilirliği sağlamak için araştırmacılara ek olarak eğitim bilimleri alanından bir uzmana da kodlayıcı görevi verilmiş, araştırmacıların ve görevlendirilen kodlayıcının hazırladıkları metinler (kategoriler/temalar) karşılaştırılmış ve yapılan karşılaştırmada %93 oranında bir tutarlılık tespit edilmiştir. Kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az % 80 olması beklenmektedir [13]. Merriam'a göre bir araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği önemli ölçüde araştırmacı etiğine bağlı olduğundan [14]; katılımcıların kişisel bilgilerin korunması, verilerin toplanması ve verilerin analizi süreçlerinde etik ilkelere özen gösterilmiştir. Toplanan verilerin ve ulaşılan sonuçların katılımcılara götürülüp üzerinde çalışılması, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliğini güçlendirdiğinden [15], araştırmacılar tarafından toplanan veriler ve ulaşılan temel sonuçlar katılımcılara kontrol ettirilerek teyit edilmiştir.

3. Bulgular

3.1 Öğretmenlerle ilgili sorunlar

Bu tema altında öğretmenlerin meslektaşlarından kaynaklı olarak yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine yer verilmiş ve ulaşılan bulgulara ilişkin alt temalar ve frekans bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlerle İlgili Sorunlara İlişkin Veriler

Tema	Alt Temalar	f	%
Öğretmenlerle İlgili Sorunlar	Öğretmen eksikliği (derslerin boş geçmesi)	41	40.59
	Öğretmen değişiminin (tayin/yer değiştirme) çok fazla olması	37	36.63
	Öğretmenlerin maddi sıkıntılar çekmeleri	35	34.65
	Öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri	30	29.70
	Öğretmenlerin kendilerini güncellememeleri	21	20.79
	Öğretmenler arasındaki siyasi ve ideolojik kutuplaşmalar	19	18.81
	Öğretmenlerin Bakanlıkça desteklenmemesi	16	15.84
	Öğretmenlik mesleğine yönelik saygının azalması	9	10.89
	Ücretli öğretmen çalıştırılması	8	7.92
	Öğretmenlerin mesleklerini sevmemeleri	3	2.97

Tablo 1 üzerinde yapılan incelemede, katılımcıların öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar arasında öğretmen eksikliği (derslerin boş geçmesi), öğretmen değişiminin (tayin/yer değiştirme) çok fazla olması, öğretmenlerin maddi sıkıntılar çekmeleri, öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri, öğretmenlerin kendilerini güncellememeleri, öğretmenler arasındaki siyasi ve ideolojik kutuplaşmaların varlığı ve öğretmenlerin Bakanlıkça desteklenmemesi sorunlarını dile getirdikleri görülmektedir.

3.2. Okulla ilgili sorunlar

Bu tema altında öğretmenlerin okuldan kaynaklı olarak yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir ve ulaşılan bulgulara ilişkin alt temalar ve frekans bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Okulla İlgili Sorunlara İlişkin Veriler

Tema	Alt Temalar	f	%
Okulla İlgili Sorunlar	Sınıf mevcutlarının kalabalık olması	51	50.50
	Okul bahçelerinin yok denecek kadar küçük olması	45	44.55
	Ders araç-gereçlerinin yeterli olmaması	39	38.61
	Okulların donanım eksikliği bulunması	31	30.69
	Okulların yeterince temiz ve hijyen olmaması	26	25.74
	Okullara verilen mali desteğin yetersizliği	23	22.77
	İnternet ve teknolojik alt yapının yetersizliği	18	17.82

Okullardaki çevre düzenlemesinin çocuklar için uygun olmaması	14	13.86
Okulda ikili öğretim yapılması	12	11.88
Birleştirilmiş sınıf uygulamasının devam etmesi	11	10.89
Okulların bakım ve onarımlarının yapılmaması	9	8.91
Okul binalarının engelli erişimine uygun olmaması	7	6.93
Okullarda kütüphane, laboratuvar, ışık ve atölye bulunmaması	5	4.95
Okul binalarının çok katlı olması	2	1.98

Tablo 2’de görüldüğü üzere, katılımcı öğretmenlerin okul ile ilgili olarak en çok dile getirdikleri ve dikkat çektikleri sorunlar; sınıf mevcutlarının kalabalık olması, okul bahçelerinin küçük olması, ders araç-gereçlerinin yeterli olmaması, okulların donanım eksikliği bulunması, okulların yeterince temiz ve hijyen olmaması ve okullara verilen mali desteğin yetersizliği şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca internet ve teknolojik alt yapının yetersizliği, okullardaki çevre düzenlemesinin çocuklar için uygun olmaması, ikili öğretim yapılması, birleştirilmiş sınıf uygulamasının devam etmesi, okulların bakım ve onarımlarının yapılmaması, okul binalarının engelli erişimine uygun olmaması, okullarda kütüphane, laboratuvar, ışık ve atölye bulunmaması ve okul binalarının çok katlı olması da okulların fiziksel yapılarından kaynaklanan sorunlar olarak ifade edilmektedir.

3.3. Öğrencilerle ilgili sorunlar

Bu tema altında öğretmenlerin öğrencilerden kaynaklı olarak yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir ve ulaşılan bulgulara ilişkin alt temalar ve frekans bilgileri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerle İlgili Sorunlara İlişkin Veriler

Tema	Alt Temalar	f	%
Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Okulu ve öğretmeni önemsememe	38	37.62
	Teknoloji bağımlılığı	33	32.67
	Toplumsal ve kültürel değerlerde aşınma	25	24.75
	Hedefsiz yaşama	20	19.80
	Motivasyon eksikliği	14	13.86
	Ebeveynlerle sık çatışma	9	8.91
	Aileler tarafından aşırı şımartılma	7	6.93
	Sınav odaklı çalışma	6	5.94
	Yetersiz beslenme	4	3.96
	Zararlı alışkanlıklar edinme	3	2.97
	Okula ulaşma güçlüğü	2	1.98

Tablo 3’te görüldüğü üzere, katılımcı öğretmenlerin öğrencilerle ilgili olarak dikkat çektikleri sorunlar; okulu ve öğretmeni önemsememe, teknoloji bağımlılığı, toplumsal ve kültürel değerlerde aşınma, hedefsiz yaşama ve motivasyon eksikliği şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca ebeveynlerle sık sık çatışma, aileler tarafından aşırı şımartılma, sınav odaklı çalışma, yetersiz beslenme, zararlı alışkanlıklar edinme ve okula ulaşma güçlüğü de öğrencilerden kaynaklanan sorunlar olarak ifade edilmektedir.

3.4. Velilerle ilgili sorunlar

Bu tema altında öğretmenlerin velilerden kaynaklı olarak yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir ve ulaşılan bulgulara ilişkin alt temalar ve frekans bilgileri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Velilerle İlgili Sorunlara İlişkin Veriler

Tema	Alt Temalar	f	%
Velilerle İlgili Sorunlar	Velilerin çocuklarına karşı ilgisiz olmaları	46	45.54
	Velilerin okuldaki faaliyetlere yeterli düzeyde katılmamaları	40	39.60
	Velilerin okuldan uzak durmaları	36	35.64
	Velilerin okulun ve öğretmenlerin taleplerine duyarsız kalmaları	33	32.67
	Velilerin eğitim-öğretim sürecine bilinçsizce müdahale etmeleri	21	20.79
	Velilerin okul çalışanlarına karşı saygısız davranışlar sergilemeleri	16	15.84
	Velilerin eğitim düzeylerinin düşük olması	15	14.85
	Velilerin eğitim-öğretim konusunda çocuklarına yeterince destek olmamaları	11	10.89
	Velilerin eğitimin önemine inanmamaları	8	7.92
	Velilerin çocukları arasında cinsiyet ayırımı yapmaları	2	1.98

Tablo 4'te görüldüğü üzere, katılımcı öğretmenlerin velilerle ilgili olarak tespit ettikleri sorunlar; velilerin çocuklarına karşı ilgisiz olmaları, velilerin okuldaki faaliyetlere yeterli düzeyde katılmamaları, velilerin okuldan uzak durmaları, velilerin okulun ve öğretmenlerin taleplerine duyarsız kalmaları ve velilerin eğitim-öğretim sürecine bilinçsizce müdahale etmeleri şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca velilerin okul çalışanlarına karşı saygısız davranışlar sergilemeleri, velilerin eğitim düzeylerinin düşük olması, velilerin eğitim-öğretim konusunda çocuklarına yeterince destek olmamaları, velilerin eğitimin önemine inanmamaları ve velilerin çocukları arasında cinsiyet ayırımı yapmaları da velilerden kaynaklanan sorunlar olarak ifade edilmektedir.

3.5. Yönetimle ilgili sorunlar

Bu tema altında öğretmenlerin yönetimden kaynaklı olarak yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir ve ulaşılan bulgulara ilişkin alt temalar ve frekans bilgileri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Yönetimle İlgili Sorunlara İlişkin Veriler

Tema	Alt Temalar	f	%
Yönetimle İlgili Sorunlar	Yöneticilerin yetersiz olmaları	52	51.49
	Yöneticilerin çalışanlar arasında ayırım yapmaları	38	37.62
	Yöneticilerin mevzuat dışı keyfi uygulamalarda bulunmaları	31	30.69
	Yöneticilerle öğretmenler arasında etkili iletişim sağlanamaması	25	24.75
	Yöneticilerin yeniliklere açık olmamaları	15	14.85
	Yöneticilerin ideolojik davranmaları	10	9.90
	Yöneticilerle öğretmenler arasındaki yeterince işbirliği yapılamaması	7	6.93
	Yöneticilerin inisiyatif almamaları	6	5.94

Tablo 5'te görüldüğü üzere, katılımcı öğretmenlerin yönetimle ilgili olarak tespit ettikleri sorunlar; yöneticilerin yetersiz olmaları, yöneticilerin çalışanlar arasında ayırım yapmaları, yöneticilerin mevzuat dışı keyfi uygulamalarda bulunmaları ve yöneticilerle öğretmenler arasında etkili iletişim sağlanamaması şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca yöneticilerin yeniliklere açık olmamaları, yöneticilerin ideolojik davranmaları, yöneticilerle öğretmenler arasındaki yeterince işbirliği yapılamaması ve yöneticilerin inisiyatif almamaları da yönetimden kaynaklanan sorunlar olarak ifade edilmektedir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada öğretmenlerin bakış açısıyla eğitim öğretim sürecinde yaşanan sorunlar belirlenmeye çalışılmış ve sonuç olarak öğretmenlerin öğretmenden, okuldan ve öğrenciden, veliden ve yönetimden kaynaklanan birçok sorun yaşadıkları görülmüştür. Belirlenmiş olan bu sorunların birçok alt soruna da neden olduğu söylenebilir. Niteliğine ve çıkış kaynağına bakılmaksızın öğretmenler tarafından dillendirilen bu sorunların eğitim sürecini olumsuz

etkiledikleri bir gerçektir. Öğretmenler tarafından ifade edilen bütün sorunların tek tek ele alınarak tartışılması olanaklı olmadığından, bu çalışmada en çok dile getirilen ve çözümü önem arz eden sorunlar tartışılmıştır.

Öğretmenlerle ilgili alt temalarda en çok dile getirilen sorunların öğretmen eksikliği (derslerin boş geçmesi) ve öğretmen değişiminin (tayin/yer değiştirme) çok fazla olması olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sağlıklı bir eğitim-öğretim süreci yaşayabilmeleri için her dersin bizzat dersin öğretmeni tarafından verilmesi gerektiği tartışmasızdır. Yasal metinlerde de “bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanan öğretmenliğin, özel bir uzmanlık alanı olduğu gerçeği, derslerin o konuda eğitim almamış kişi (vekil öğretmen, ücretli öğretmen vb.) veya diğer branşlardan öğretmenler tarafından doldurulmaması gerektiğini açıklamaktadır. Öğretmen açığı, vekil ve ücretli öğretmen görevlendirilmesi gibi formasyondan ve liyakatten uzak yöntemlerle kapatılmaya çalışılmaktadır [16]. Yılmaz ve Altınkurt tarafından yapılan çalışmada öğretmen adayları tarafından eğitim fakültesi mezunu olmayan kişilerin öğretmen olarak görev almaları önemli bir sorun olarak ifade edilmiştir [8]. Gürbüzürk’e göre öğretmenlerin öğretim yılı içerisinde sık sık görev yeri değiştirmeleri öğrenciler açısından olumsuz sonuçlara neden olmaktadır [17]. Sürekli öğretmen değişikliğine maruz kalan öğrencilerin de akademik ve duyuşsal olarak sorunlar yaşamaları kaçınılmazdır [2]. Salman tarafından yapılan çalışmada, sık öğretmen değiştirmekten kaynaklı olarak öğrencilerin akademik anlamda mağduriyet yaşadıkları belirlenmiştir [18].

Öğretmenlerin dile getirdikleri bir diğer önemli sorunların ise öğretmenlerin maddi sıkıntılar çekmeleri, öğretmenlerin mesleki yetersizlikleri ve kendilerini güncellememeleri olduğu görülmektedir. Maddi sorunlarını çözmemiş bir öğretmenin mesleğine yoğunlaşması beklenemez. Dolayısıyla öğretmenden istenen düzeyde verim alınabilmesi için maddi sorunlarının, öğretmenin zihnini meşgul etmeyecek şekilde çözülmesi gerekir. Öğretmenlerin aldıkları ücretler yoksulluk sınırında yer almaktadır [16]. Öğretmenlerin meslek dışı maddi gelir getirici işlerle uğraşmaları eğitim öğretim sürecinde nitelik sorunu oluşturan bir olgu olarak görülmektedirler [2]. Yılmaz ve Altınkurt tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin önemli bir bölümünün kendisini geliştirmediği ve yeniliklere uyum sağlamadıkları tespit edilmiştir [8]. Doğan, ülkemizdeki öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun mesleki formasyon bilgilerini geliştirmek gibi bir önceliğinin olmadığını, alanlarını ve alanlarındaki değişimleri izlemediklerini ifade etmektedir [19]. İfade edilen bu durumun öğretmenin niteliğini düşürdüğü ve eğitim-öğretim sürecinin verimini azalttığı söylenebilir. Altun yapmış olduğu araştırmada, öğretmenlerin kendilerini geliştirmemelerinin bir sonucu olarak öğrencilerin başarısızlığa uğradıklarını ifade etmektedir [20]. Öğrencilerin akademik başarılarının belirlenmesinde öğretmenlerin niteliklerinin anahtar bir role sahip olduğu düşünüldüğünde [21], öğretmen niteliklerinin eğitim öğretimin başarısının veya başarısızlığının önemli bir belirleyicisi olduğu söylenebilir.

Okul ile ilgili sorunlar alt teması bağlamında öğretmenlerin en çok dile getirdikleri ve dikkat çektikleri sorunlar; sınıf mevcutlarının kalabalık olması, okul bahçelerinin küçük olması, ders araç-gereçlerinin yeterli olmaması, okulların donanım eksikliği bulunması, okulların yeterince temiz ve hijyen olmaması ve okullara verilen mali desteğin yetersiz olması şeklinde sıralanmaktadır. Konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalarda da bu durum dile getirilmekte; okulların hem fiziki bakımdan hem de eğitim materyalleri bakımından yetersiz kaldığı; bu durumun ise öğrenme ve öğretme sürecini olumsuz yönde etkilediği ve öğrencilerin istedik yönde davranışlar gösterememelerine sebep olduğu tespit edilmiştir [22-23]. Taş ve Kiroğlu tarafından yapılan çalışmada, eğitim kurumlarının fiziksel ve donanım sorunlarının eğitim için ayrılan kaynakların yetersizliğinde, derslik, birim ve bölümlerin kapasite yetersizliğinde, ikili öğretim yapılmasında, birleştirilmiş sınıf uygulamasında, binaların bakımsız ve onarım

gerektirmesinde, eğitim ortamlarının tertip, düzen ve temizliğinin istenen düzeyde olmamasında, okul bahçeleri ile diğer bölüm ve birimlerinin donatılarının yetersizliğinde, engelli bireyler için alınan tedbirlerin eksikliğinde birleştiği tespit edilmiştir [24]. Yılmaz ve Altinkurt tarafından yapılan çalışmada, eğitime ayrılan pay ile donanım ve fiziksel yetersizliklerin, sınıfların kalabalık olmasının Türk Eğitim Sistemi'nin önemli sorunları arasında olduğu belirlenmiştir [8].

Öğrencilerle ilgili sorunlar alt teması bağlamında öğretmenlerin öğrencilerle ilgili olarak dikkat çektikleri sorunlar; okulu ve öğretmeni önemsememe, teknoloji bağımlılığı, toplumsal ve kültürel değerlerde aşınma, hedefsiz yaşama ve motivasyon eksikliği şeklinde sıralanmaktadır. Okulu, öğretmeni, toplumsal ve kültürel değerleri önemsememenin, amaçsız yaşamının ve motivasyon eksikliğinin öğrencinin sosyal bağlarını kopartarak içine kapanması, kendini çaresiz ve yalnız hissetmesi şeklinde ortaya çıktığı söylenebilir. Bu durum ise, öğrencinin öğrenme-öğretme sürecinden uzaklaşması ya da bu süreçten soğuması şeklinde tezahür edebilmektedir. Başka bir deyişle okulu ve öğretmeni önemsememe, eğitim-öğretim sürecinden soğuma, hedefsiz ve değerlere bağlı olmadan yaşama ve motivasyon eksikliği; öğrencinin okula zayıf bağlılığını, olumsuz tutumunu, okulu anlamsız görmesini, okuldan ve öğrenme sürecinden duygusal anlamda uzaklaşmasını ifade eder [25]. Ünsal tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin toplumsal değerlere kayıtsız olma nedenleri; medyanın etkisi, öğrencinin değer görmemesi, öğrencinin yetiştirme tarzı, öğretmenden kaynaklanan sorunlar, başarı kaygısı ve popüler kültür şeklinde sıralanmıştır [26].

Veliler ile ilgili sorunlar alt teması bağlamında öğretmenlerin velilerle ilgili olarak tespit ettikleri sorunlar; velilerin çocuklarına karşı ilgisiz olmaları, velilerin okuldaki faaliyetlere yeterli düzeyde katılmamaları, velilerin okuldan uzak durmaları, velilerin okulun ve öğretmenlerin taleplerine duyarsız kalmaları ve velilerin eğitim-öğretim sürecine bilinçsizce müdahale etmeleri şeklinde sıralanmaktadır. Araştırmalar, öğrencilerin okul başarısı ile üyesi oldukları ailenin ve içinde yaşadıkları sosyal çevresinin nitelikleri arasında yakın bir ilişki bulunduğunu göstermektedir [27]. Öğrencilerin aileleri eğitimin önemli bir paydaşı olarak görülmekte ve okulda verilen eğitimin bütünleyicisi olarak kabul edilmektedir. Veliler ve öğretmenler arasında kurulacak olan işbirliği, çocukların daha bilinçli olmasına katkı sağlayacağı ve öğrenci başarısına olumlu yönde etkileyeceği öngörülmektedir [28]. Eğitim-öğretim sürecinde öğretmen, öğrenci ve veli üçlüsünün işbirliği ve iletişiminin eğitimsel başarı için çok önemli olduğu bilinmektedir. Bu durumda, velilerin eğitime, eğitim çalışanlarına ve eğitim kurumlarına yaklaşımı önem arz etmektedir. Velilerin okula destek sağlamaları, okuldan yana tutum geliştirmeleri, öğretmen ve öğrenciye yönelik yapıcı insancıl ilişkiler içinde olmaları istendik ve başarılı bir eğitim süreci için vazgeçilmez değerdedir. Taş ve Kiroğlu tarafından yapılan çalışmada, okul ve veli ilişkilerinin yeterli düzeyde sağlanamaması, sosyal ve kültürel etkinliklere aile katılımının yeterli düzeyde olmaması, veli toplantılarının ve veli ziyaretlerinin amacına uygun işlevsel olarak yapılmaması eğitim sistemindeki önemli sorunlar arasında sayılmıştır [24]. Yapılan başka çalışmalar da ülkemizde okul-veli ilişkilerinin istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir [29-30-31-32].

Yönetim ile ilgili sorunlar alt teması bağlamında öğretmenlerin yönetimle ilgili olarak tespit ettikleri sorunlar; yöneticilerin yetersiz olmaları, yöneticilerin çalışanlar arasında ayırım yapmaları, yöneticilerin mevzuat dışı keyfi uygulamalarda bulunmaları ve yöneticilerle öğretmenler arasında etkili iletişim sağlanamaması şeklinde sıralanmaktadır. Yapılan farklı araştırmalarda da benzer bulgu ve sonuçlara rastlanmaktadır [33-34]. Eğitimde politika belirleyicilerin ve karar vericilerin önemli bir bölümünün, öğretmenlerle empati kurmalarının, öğretmence tutum ve davranış sergilememelerinin önemli bir yönetsel sorun olduğu söylenebilir. Milli Eğitim Bakanlığı'nca yönetici atamalarında siyasi

kayırmacılığın ve ideolojik yaklaşımların esas alınması, yönetici atamalarında yandaş anlayışının öncelenmesi eğitimde niteliğin ve kalitenin düşmesine neden olmaktadır [16]. Altun ve Çakan, eğitimle ilgili önemli bir sorumluluğu olan okul yöneticilerinin eğitimsel liderlik rollerini etkili olarak gerçekleştirerek işbirliğine dayalı vizyon çizmeleri gerektiğini vurgulamaktadır [35]. Okul yöneticilerinden öğretmenlerin mesleki gelişimine destek sağlama, öğretmenler için öğretimsel bir kaynak olma, öğrenme ve öğretme odaklı bir kurum kültürü ve iklimi oluşturarak okulda ortak bir anlayış oluşturma davranışı göstermeleri beklenmektedir. Okul yöneticilerinin adil davranmamaları veya keyfi uygulamalarla öğretmenler arasında ayırım yapmaları, öğretmenlerin okul kültürüne uyum sağlamada ve mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirmede sorun yaşamalarına neden olmaktadır [5-4].

Eğitim sorunlarının sistemik bir yapı sergilediği ve birbirine bağlı olarak bu sorunların sorun yumağı haline dönüştüğü düşünüldüğünde; sorun çözme makamındaki yetkililerin söz konusu okulda veya bölgede öncelikli olarak çözülmeyi bekleyen sorunlara odaklanmaları, sorunların çözümüne ilişkin ilgili eğitim paydaşlarıyla işbirliği yapmaları ve çözmek için yasal çerçevede yetkilerini sonuna kadar kullanmaları gerekmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetinin kesintiye uğramadan sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, mevcut sorunların giderilmesine bağlıdır. Ayrıca sorunların çözümü için bürokratik engellerin aşılması, eğitim öğretim paydaşları arasında işbirliğini sağlanması, üst düzey karar vericilerin desteklerinin alınması ve sorunların üstesinden gelmek için kamuoyu oluşturulması gerekir. Mevcut sorunların görmezden gelinmesi veya çözümsüz bırakılması, sorunların çözülemeyecek derecede derinleşip kökleşmesine neden olacaktır. Türk Milli Eğitim Sistemi, geçici ve günü kurtarma adına yapılacak çalışmalarla çağdaşlaşamaz. Duygusalıktan, çekingenlikten ve korkulardan uzak; objektif ve bilimselliğe vurgu yapan, uygulamayı hedef edinen ve evrenseli yakalamaya çalışan ciddi bir reform programı hazırlayıp uygulamak sorunların çözümü için önemli bir aşama olabilir.

Kaynakça

- [1] Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). Millî Eğitim İstatistikleri (Örgün Eğitim) 2017/18, Ankara: MEB Yayınları, 2018
- [2] Karataş, K., Çakan, S. Öğretmenlerin Bakış Açısıyla Eğitim-Öğretim Sorunları: Bismil İlçesi Örneği. İlköğretim Online, 2018; 17(2): 834-847
- [3] Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2015.
- [4] Başar, M., Doğan, Z. G. Göreve yeni başlayan öğretmenlerin yaşadığı sosyal kültürel mesleki sorunlar. Route Educational and Social Science Journal; 2015: 375-398
- [5] Gökçe, A. T. Sınıf öğretmenlerinin adaylık dönemlerinde yaşadıkları mesleki sorunlar. Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty, 2013; 21: 137-156.
- [6] Dağlı, A., Han, B. Öğretmen görüşlerine göre Diyarbakır ili eğitim sorunları ve çözüm önerileri. Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi, 2017; 6(12): 108-124.
- [7] Tösten, R., Han, B., Ergül, H. F. Diyarbakır'daki kamu okullarının yönetim sorunları. EKEV Akademi Dergisi, 2016; 20(65): 433- 450.
- [8] Yılmaz, K., Altinkurt, Y. Öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemi'nin sorunlarına ilişkin görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri dergisi, 2011; 8(1): 942-973
- [9] McMillan, J. H., Schumacher, S. Research in education: evidence-based inquiry (7th ed.). London: Pearson; 2010
- [10] Patton, M. Q. Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (M. Bütün, S. B. Demir, çev.). Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık; 2014
- [11] Creswell, J.W. Nitel araştırma yöntemleri. (Bütün, M. ve Demir, S. B. çev. Edt.) Ankara: Siyasal Bookstore; 2015

- [12] Yıldırım, A., Şimşek, H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2016.
- [13] Miles, M. B., Huberman, A. M., Saldana, J. Qualitative data analysis: A methods sourcebook. Thousands Oaks, CA: Sage Publications; 2014
- [14] Merriam, S. B. Nitel Araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2013
- [15] Silverman, D. Interpreting qualitative data: methods for analyzing talk, text and interaction. London: Sage Publications; 2006
- [16] Gül, H. Türkiye'nin eğitim sorunları, AKP'nin eğitime bakışı ve çözüm önerileri. Toplum ve Demokrasi, 2008; 2(3): 181–196
- [17] Gürbüzürk, O. Eğitimde nitelik sorunu. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1990; 2(23): 729- 744.
- [18] Salman, U. A. Atanan çok, kalan az. <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/atanan-cok-kalan-az> Erişim tarihi: 01.01.2019 .
- [19] Doğan, İ. Sosyoloji kavramlar ve sorunlar. Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık, 2014
- [20] Altun, S. A. İlköğretim öğrencilerinin akademik başarısızlıklarına ilişkin veli, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi. İlköğretim Online, 2009; 8(2): 567-586.
- [21] Kavak, Y., Aydın, A., Akbaba-Altun, S. Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri, 1982-2007. Ankara: YÖK Yayınları, 2007
- [22] Özpınar, M., Sarpkaya, R. Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorunları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2010; 27: 17-29.
- [23] Taşkaya, S. M., Turhan, M., Yetkin, R. Kırsal kesimde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorunları (Ağrı örneği), Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 2015; 6(18): 198-210.
- [24] Taş, H., Kıroğlu, K. Evaluation of educational problems regarding the end of term inspection reports of the inspectors of education (Ordu province sample), International Journal of Eurasia Social Sciences, 2018; 9(31): 320-365
- [25] Hadjar, A., Backes, S., Grecu, A. B., Scharf J. Conference: Leading Education: The Distinct Contributions of Educational Research and Researchers. School Alienation and Values of Education: Two concepts for the study of risk groups in Luxembourg and Switzerland. ECER. 2016.
- [26] Ünsal, S. Ortaöğretim öğrencilerinin okula yabancılaşmaları ve okula yabancılaşmalarına neden olan faktörler. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 2017; 18(3): 435-455
- [27] Erdoğan, Ç., Demirkasımoğlu, N. Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. Educational Administration: Theory and Practice, 2010; 16(3): 399-431.
- [28] Gündüz, M. Öğretmenlik mesleğinin genel sorumluluk ve yeterlikleri. G. Ocak (Edt.) içinde, Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık, 2018
- [29] Aytaç, T. Eğitim yönetiminde yeni paradigmlar: okul merkezli yönetim. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2013
- [30] Balcı, A. Etkili okul ve okul geliştirme. Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık, 2014
- [31] Gül, İ. İlköğretim okulu yöneticilerinin okul çevre ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik görüşleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2013; 32(1): 165-192
- [32] Ekinci, A. Opinions of principals and teachers working in primary schools about their vocational problems. Elementary Education Online, 2010; 9(2): 734-748
- [33] Semerci, N., Çelik, V. İlköğretimde problemler ve çözüm yolları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 2002; 8(30): 205–218.
- [34] Çoban, A. Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitim öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2009

- [35] Altun, A., Çakan, M. Undergraduate students' academic achievement, field dependent/independent cognitive styles and attitude toward computers. *Educational Technology & Society*, 2006; 9(1): 289-297.